

# Lærervejledning

I alle forløb i fortælle.dk er der mulighed for især at arbejde med

- Mundtlig fremstilling
- Kropssprog
- Fortolkning

Mange fortællinger kan stå alene og give eleverne en æstetisk oplevelse. En efterfølgende klassesamtale kan runde oplevelsen og forståelsen af.

I alle forløbene med opgaver skal eleverne have en forforståelse for den tekst, de skal høre, de skal arbejde med teksten, og de skal reflektere over, hvad de har lært.

Forforståelse gives ud fra en fællessamtale om billedark/introark. Eleverne kan selv finde flere oplysninger.

Forløbene kan anvendes i uddrag eller i deres helhed, fx

- 2-4 lektioner (Indskoling)
- 2-6 lektioner (Mellemtrin)
- 2-8 lektioner (Udskoling)

På alle klassetrin skal eleverne arbejde med de 4 kompetenceområder og de tilhørende kompetencemål

- Læsning
- Fremstilling
- Fortolkning
- Kommunikation

Færdigheds- og vidensområderne giver retning på arbejdet (obligatorisk), og færdigheds- og vidensmålene giver inspiration til arbejdet (vejledende).

Ofte består et undervisningsforløb af stof fra flere forskellige områder.

Da fortælle.dk bygger på mundtlige fortællinger, vil det være naturligt at lægge fokus på netop dette område.

Hvad er det, den mundtlige fortælling kan?

Hvad kan eleverne lære af at arbejde med?

- Mundtlig fremstilling
- Kropssprog
- Fortolkning

Eleverne vil opleve fortællere, der med deres mundtlige fremstillinger, brug af kropssprog og stemme lægger deres forståelse og fortolkning ind i fortællingerne.

Det kan eleverne lade sig inspirere af, når de skal læse op, fortælle og fortolke.

# Brorlil og søsterlil

## Mellemtrin (5.-6. klasse)

Målet med at arbejde med *Brorlil og søsterlil* er at kende og forstå de grundlæggende træk ved et folkeeventyr og kende nogle af eventyrets virkemidler. Målet er også at sætte fokus på søskendekærlighed. Eleverne skal desuden iagttage fortællerens kropssprog, stemme og fortællemåde for selv at blive bevidste om, hvordan krop og stemme kan bruges. Og de skal kunne eksperimentere med at udtrykke sig i dramaform.

I forhold til Fælles Mål vil det især være nedenstående, der kommer i spil.

**Fortolkning** (Oplevelse og indlevelse, Undersøgelse, Fortolkning, Vurdering)

Eleven kan forholde sig til almene temaer gennem systematisk undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster.

**Kommunikation** (Dialog, Krop og drama)

Eleven kan kommunikere med bevidsthed om sprogets funktion i overskuelige formelle og sociale situationer.

**MÅL**

Du ved, hvem brødrene Grimm var.

Du kan kende forskel på folkeeventyr og kunsteventyr.

Du kan med eksempler fortælle om karakteristiske træk ved et folkeeventyr.

Du kan læse op og/eller fortælle med kreativ brug af krop og stemme.

## Tidsforbrug: 2-6 lektioner

## Aktivitet

Til læreren	Elevaktivitet
<p>Eleverne får en kort baggrundsviden om Brødrene Grimm og forskellen på folkeeventyr og kunsteventyr. Billedet til venstre bruges som teaser til eventyret og temaet: søskendekærlighed</p>	<p><b>Introark</b> Samtale om introarket. Beskriv illustrationerne og gæt på handlingen.</p>
<p>Eleverne lytter 1. gang til eventyret. De skal tage noter, fordi de skal huske så mange detaljer som muligt fra fortællingen.</p>	<p>Lyt til fortællingen 1. gang. Tag noter til handlingen</p>
<p>Efter 1. lytning gennemgås Folkedigtningens episke love.</p>	<p><b>Folkedigtningens episke love</b> Udfyld arket med Folkedigtningens episke love.</p>
<p>Klassesamtale om handlingen.</p>	<p>Samtale om handlingen.</p>
<p>Eleverne læser eventyret.</p>	<p><b>Læs eventyret</b></p>
<p>Eleverne skal lægge mærke til fortællerens kropssprog, stemme og fortællemåde.</p>	<p><b>Kropssprog og stemme</b> Lyt til fortællingen 2. gang. Læg mærke til fortællerens kropssprog, stemme og fortællemåde.</p>
<p>Eleverne vælger, om de vil forberede at fortælle et udsnit af eventyret eller at læse en del af eventyret op. De skal lade sig inspirere af fortællerens fortællemåde.</p>	<p>Forbered:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• at fortælle et udsnit af eventyret</li> <li>• at læse en del af eventyret op.</li> </ul>
<p>Eventyret kan blive en større dramatisering, hvor hele eventyret dramatiseres i grupper eller af hele klassen evt. med rekvisitter Dramatiseringen kan være en fri dramatisering eller et læseteater (oplæsning med brug af dramaeffekter). Forestillingen kan vises for forældre eller en yngre klasse.</p>	<p><b>Dramatisering</b> Fordel roller og forbered en dramatisering af hele eventyret.</p>
<p>Afsluttende refleksion</p>	<p><b>Refleksion</b> Udfyld refleksionsarket</p>

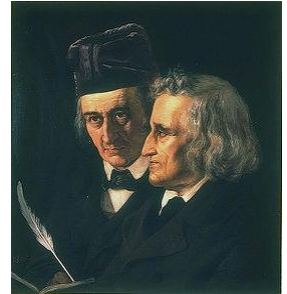
Både Grimms eventyr og H.C. Andersens eventyr er velegnede til at træne oplæsning med eleverne. Eleverne kan blive inspireret af alle sitets fortællere.  
På skolen kan der arrangeres oplæsningskonkurrencer mellem klasserne.

Brorlil og søsterlil

# Brorlil og søsterlil

Introark

Brødrene Grimm samlede og udgav folkeeventyr fra 1812-1815. *Brorlil og søsterlil* er et af disse eventyr.



[www.grimmstories.com](http://www.grimmstories.com)

## Folkedigtningens episke love

Gennemgå lovene og se, hvordan de viser sig i *Brorlil og søsterlil*.

De episke love	Forklaring
Indledningens hvilelov	Eventyret begynder i hvile, roligt og enkelt, for at bevæge sig til det voldsommere og mere komplekse.
Eventyrets logik	Eventyrene foregår i en ubestemt verden ("et land") på en ubestemt tid ("engang for mange år siden") på et ubestemt sted ("i et hus i skoven") befolket af ubestemte personer ("en konge"). I eventyrene er naturlovene sat ud af kraft – et menneske kan være et dyr om natten og have sin menneskelige skikkelse om dagen.
Afslutningens hvilelov	Efter at handlingen er overstået, berettes om hovedpersonens videre skæbne og eventyret ender, som det begyndte, i hvile.
Gentagelsesloven	Eventyret indeholder ikke beskrivelser og refleksioner – men derimod skal gentagelserne give fylde til fortællingen. Gentagelserne hjælper også fortælleren med at huske eventyret.
3-talsloven	Den almindeligste form for gentagelse er den treleddede: 3 personer, 3 begivenheder, 3 ting.
Modsætningsloven	Når to personer bringes sammen, står de ofte i et klart modsætningsforhold til hinanden: rig/fattig, menneske/trold, modig/bange, stærk/svag osv.
Løsrivelsesloven	En person, som i sine vante omgivelser er forudbestemt til at være svag, bliver stærk, når han/hun bryder med sit gamle fællesskab og bringer sig ud i en ny situation.
2-talsloven	Der er meget sjældent mere end 2 handlende på scenen ad gangen.

## Brorlil og søsterlil

### Folkedigtningens episke love

Gennemgå lovene og se, hvordan de viser sig i *Brorlil og søsterlil*.

De episke love	Brorlil og søsterlil
Indledningens hvilelov	
Eventyrets logik	
Afslutningens hvilelov	
Gentagelsesloven	
3-talsloven	
Modsætningsloven	
Løsrivelsesloven	
2-talsloven	

## Læs eventyret

### Brorlil og søsterlil

Brorlil tog søsterlil i hånden og sagde: "Siden mor er død, har vi ikke en lykkelig time mere. Vores stedmor slår os hver dag og sparker til os, når vi kommer hen til hende. Hunden har det bedre end vi, den får dog engang imellem noget godt at spise, men vi får ikke andet end tørre brødkorper. Du gode Gud, hvis mor vidste det! Kom, vi går sammen ud i den vide verden." De gik hele dagen over marker og enge, og når det regnede, sagde søsterlil: "Se, den gode Gud græder med os." Om aftenen kom de til en stor skov og var så trætte af sorg og sult og den lange vej, at de krøb ind i et hult træ og lagde sig til at sove.

Da de vågnede næste morgen, stod solen højt på himlen. "Jeg er så tørstig," sagde brorlil, "kan du ikke høre noget, der risler? Bare det var en kilde, så jeg kunne få noget at drikke." De tog så hinanden i hånden og gik ud for at søge efter kilden. Men den onde stedmor var en heks og da børnene gik, havde hun listet sig efter dem og forhekset alle kilderne i skoven. De kom snart til en, og brorlil ville lægge sig ned og drikke af det blinkende vand, men søsterlil kunne høre, hvordan den mumlede: "Den der drikker af mig, bliver til en tiger, den der drikker af mig, bliver til en tiger." - "Du må ikke drikke noget," råbte hun da, "så bliver du til en tiger og sønderriver mig." Skønt han var meget tørstig, sagde han: "Så venter jeg med at drikke, til vi næste gang kommer til noget vand." Men da de kom til den næste kilde, hørte søsterlil, at den mumlede: "Den, der drikker af mig, bliver til en ulv, den der drikker af mig, bliver til en ulv." - "Du må ingenting drikke," råbte hun, "så bliver du til en ulv og æder mig." Brorlil drak heller ikke denne gang, men da de kom til den næste kilde, sagde han: "Nu kan jeg ikke holde det ud længere, nu må jeg drikke." Søsterlil hørte, at den mumlede: "Den der drikker af mig, bliver til et rådyr, den der drikker af mig, bliver til et rådyr," og råbte: "Du må ikke drikke noget, så bliver du til et rådyr og løber væk fra mig." Men brorlil havde allerede lagt sig ned for at drikke, og så snart den første dråbe var kommet over hans læber, blev han forvandlet til et rådyr.

Nu gav søsterlil sig til at græde, og rådyret græd også. Men pigen trøstede det og sagde: "Jeg vil aldrig nogensinde forlade dig." Hun tog sit gyldne strømpebånd af, og bandt det om halsen på dyret. Derpå flettede hun et bånd af siv, og bandt det fast deri, og nu gik de videre ind i skoven. Da de havde gået meget længe, kom de til et lille hus, og da pigen så, det var tomt, tænkte hun: "Her kan vi bo." Hun lavede så et blødt leje af mos og løv til rådyret. Hver morgen gik hun ud og samlede rødder og bær og nødder til sig selv og fint græs til rådyret, som spiste af hendes hånd. Om aftenen, når hun var træt, lagde hun hovedet på rådyrets ryg og sov der. Havde brorlil blot været menneske igen, kunne de have haft det dejligt sammen.

I nogen tid var de helt alene i skoven. Men en gang holdt kongen en stor jagt derude. Hornene klang, hundenes gøen og jægerens lystige råb trængte ind til dem, og rådyret brændte af lyst til at løbe derhen. "Lad mig gå hen til dem," sagde det, "jeg kan ikke holde det ud." - "Du må love mig at komme tilbage i aften," sagde hun, "jeg lukker nu døren, for at de vilde jægere ikke skal komme herind. Når du vender hjem i aften, skal du banke på og råbe: "Søsterlil, luk op," så jeg kan vide, at det er dig ellers lukker jeg ikke op." Rådyret sprang af sted og tumlede sig glad i den friske luft. Kongen og hans jægere så det smukke dyr og

satte efter det, men kunne ikke fange det; lige når de troede, de havde det, sprang det over buskene og forsvandt. Da det blev mørkt, løb det hjem til huset og råbte: "Søsterlil, luk op." Hun åbnede så døren for det, og det sprang ind og sov snart på sit bløde leje. Den næste dag begyndte jagten igen, og rådyret havde ingen ro på sig, men sagde: "Luk op, søsterlil, jeg må derud." Hun åbnede døren og sagde: "Ja, men du må komme hjem i aften og banke på ligesom i går." Da kongen og hans jægere så rådyret med det gyldne halsbånd, jagede de efter det, men det var for hurtigt og behændigt. Da de havde forfulgt det hele dagen blev det henimod aften såret i foden, og måtte hinke langsomt hjem. En af jægerne listede sig imidlertid bagefter hen til huset og hørte, at det sagde: "Søsterlil, luk op." og så, at døren blev åbnet og straks efter lukket igen. Jægeren lagde nøje mærke til det alt sammen og fortalte kongen, hvad han havde set og hørt. "I morgen går vi på jagt igen," sagde kongen da.

Søsterlil blev meget forskrækket, da hun så, at rådyret var såret. Hun vaskede blodet af, lagde urter på og sagde: "Læg dig nu til at sove, lille rådyr, så du kan blive rask igen." Såret var imidlertid så ubetydeligt, at det var helt lægt næste morgen. Og da jagthornene igen lød derude, sagde rådyret: "Jeg kan ikke holde det ud, jeg må derhen. Jeg skal nok sørge for, at de ikke får fat i mig." Søsterlil gav sig til at græde og sagde: "De slår dig nok ihjel, og så er jeg helt alene i verden." Men da rådyret sagde: "Jeg dør af sorg, hvis jeg skal spærres inde her," kunne hun ikke andet end med tungt hjerte lukke døren op, og glad sprang det af sted. Da kongen så det, sagde han: "Nu jager vi efter det hele dagen, men ingen må gøre det fortræd." Da solen var gået ned, sagde kongen til jægeren: "Kom så og vis mig det lille hus." Da han var kommet derhen, bankede han på og råbte: "Søsterlil, luk op." Døren blev åbnet og kongen trådte ind, og så den dejligste pige, han nogensinde havde set. Pigen blev meget bange, da hun så en fremmed mand med guldkrone på hovedet. Men kongen rakte venligt hånden ud imod hende og sagde: "Vil du følge med mig hjem og være min dronning?" - "Ja, jeg vil," svarede hun, "men jeg vil aldrig forlade rådyret, det skal følge med." Og kongen lovede hende da, at det skulle blive hos hende, så længe hun levede, og have det godt i alle måder. Imidlertid kom det springende, hun bandt rebet fast i det, tog det i hånden, og de gik ud af huset.

Kongen tog den smukke pige foran sig på hesten og red hjem med hende til slottet, hvor brylluppet blev fejret med stor pragt. I lang tid levede de nu lykkeligt sammen, og rådyret blev plejet og passet og sprang omkring i slotshaven. Den onde stedmor havde imidlertid levet i den tro, at søsterlil var blevet sønderrevet af de vilde dyr i skoven, og brorlil forvandlet til et rådyr og skudt af jægerne. Da hun fik at vide, hvor godt det var gået dem, blev hun opfyldt af misundelse og tænkte bare på, hvordan hun kunne gøre dem fortræd. Hendes egen datter, der var grim som arvesynden og kun havde et øje, gjorde hende bebrejdelser og sagde: "Det var rigtignok mig, der skulle have været dronning." Den gamle søgte at stille hende tilfreds. "Vent lidt," sagde hun, "kommer tid, kommer råd." Mens kongen engang var på jagt i skoven, havde dronningen født en dejlig dreng. Den gamle heks af en stedmor påtog sig da hendes kammerjomfrus skikkelse og gik ind i stuen, hvor dronningen lå, og sagde til hende: "Kom nu ind og tag et bad, det vil styrke Jer. Men skynd Jer, før vandet bliver koldt." Hendes datter var også til stede, og de bar nu dronningen ind i badstuen og lagde hende i badekarret, og derpå låsede de døren og løb deres vej. Men inde i badstuen havde de tændt så stærkt et bål, at dronningen inden ret lang tid ville være kvalt.



## Brorlil og søsterlil

Da de havde gjort det, lagde den grimme datter sig i sengen. Den gamle heks gav hende dronningens ansigt og skikkelse, men det øje, hun manglede, kunne hun ikke give hende. For at kongen ikke skulle mærke det, lagde hun sig på den side, hvor der intet øje var. Da han kom hjem om aftenen og fik at vide, at han havde fået en søn, blev han meget glad og gik hen til sin kones seng for at se, hvordan hun havde det. Men den gamle råbte hurtig: "For Guds skyld, lad være at trække forhænget fra! Dronningen kan ikke tåle lyset." Kongen gik så sin vej uden at vide, at der lå en falsk dronning i sengen.

Ved midnatstid, da alle sov, så barnepigen, der sad ved vuggen, at døren gik op og den rette dronning trådte ind. Hun tog barnet op af vuggen og gav det mælk at drikke. Så lagde hun puderne til rette, lagde barnet ned igen og dækkede det godt. Hun glemte heller ikke rådyret, men gik hen til det i krogen og klappede det. Derpå gik hun sagte bort igen. Barnepigen spurgte dagen efter skildvagterne, om der var kommet nogen ind i slottet om natten, men de sagde nej.

Dronningen kom mange nætter, men sagde aldrig noget. Barnepigen så hende hver gang, men turde ikke tale til nogen derom.

Efter nogen tids forløb begyndte dronningen en nat at tale og sagde:

"Mit lille barn, min lille rå,  
to gange endnu jeg komme må."

Barnepigen svarede ikke, men da dronningen var forsvundet, gik hun hen til kongen og fortalte det hele. Kongen bestemte da, at han ville våge hos barnet næste nat. Ved midnatstid viste dronningen sig igen og sagde:

"Mit lille barn, min lille rå,  
en gang endnu jeg komme må."

Derpå tog hun barnet op, som hun plejede, og forsvandt. Kongen turde ikke tale til hende, men han vågede også derinde næste nat. Og da dronningen sagde:

"Mit lille barn, min lille rå,  
nu aldrig mer jeg komme må,"

kunne han ikke længere holde sig tilbage, men sprang frem og råbte: "Du kan ikke være nogen anden end min egen elskede dronning." - "Det er jeg," svarede hun, og i samme nu gav Gud hende livet tilbage, og hun var frisk og sund. Derpå fortalte hun kongen om den forbrydelse, den onde heks og hendes datter havde begået. Kongen lod dem nu begge stille for domstolen. Datteren blev ført ud i skoven, hvor hun blev sønderrevet af de vilde dyr, heksen blev dømt til at brændes på bålet. Og i samme nu, hun var blevet til aske, blev rådyret forvandlet til menneske igen, og brorlil og søsterlil levede lykkeligt sammen til deres dages ende.

Dramatisering

Rolleliste	Fordeling af roller
stedmor/heks/kammerjomfru	
brorlil/rådyr	
søsterlil	
konge	
jægeren, der opdager huset	
(evt. flere jægere)	
stedmorens datter	
barnepiggen	
Rekvisitter	

## Brorlil og søsterlil

### Refleksion

Du har nu arbejdet med *Brorlil og søsterlil*.

Målet var at få kendskab til folkeeventyr og dets virkemidler, at blive bevidst om brug af krop og stemme og at kunne udtrykke sig kreativt.

Brorlil og søsterlil har stor kærlighed til hinanden. Hvem i familien er du tættest knyttet til udover din far og mor? Begrund dit svar.	
Forklar forskellen på folkeeventyr og kunsteventyr.	
Hvilken episk lov er tydeligst i eventyret?	
Hvad kunne du bedst lide: at fortælle en del af eventyret eller at læse en del af eventyret op? Begrund dit svar.	
Hvad lægger du mærke til, når du hører en kammerat, der er god til at fortælle eller læse op?	